

Täysistunto

Tiistai 28.3.2017 klo 14.00—16.16

4. Nollasopimusten kieltäminen lailla

Kansalaisaloite KAA 5/2015 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 2/2017 vp

Toinen käsittely

Puhemies Maria Lohela: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Eduskunta on ensimmäisessä käsittelyssä yhtynyt työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan ehdotukseen kansalaisaloitteeseen sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä. Nyt päätetään eduskunnan lausumista.

Keskustelu

15.06 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd:** Arvoisa puhemies! En päässyt ensimmäiseen käsittelyyn ja sen takia käytän tässä nyt hiukan pidemmän puheenvuoron tässä toisessa käsittelyssä.

Ensinnäkin haluan kiittää aloitteen laatijoita. Aloitteessa esille nostetut ongelmat ovat todellisia, mutta samalla on kyllä kuitenkin todettava, että siinä esitetyt keinot ongelmien korjaamiseksi eivät ole täysin kohdallaan. Kokonaan nollatuntityösopimuksia ei voida kieltää, sillä esimerkiksi monelle opiskelijalle mahdollistuu niiden avulla tehdä opiskelun ohella itselleen sopiva määrä työtä. Myös eläkkeellä oleville ja satunnaisten lisäansioiden hankkijoille nollatuntisopimus voi sopia hyvin.

Ongelmaksi nämä sopimukset tulevat, jos ihminen tarvitsee elääkseen koko-aikaista työtä ja hän tarvitsee säännöllisen toimeentulon pystyäkseen suunnittelemaan elämäänsä eteenpäin. Peruseriaatteena tulee aina olla, että työntekijän tuntien on oltava riittäviä niin, että työstä saatu palkka riittää elämiseen. Ellei näin ole, ihmisellä on oltava oikeus riittävään perusturvaan. Nollatuntisopimukset aiheuttavat köyhyyden lisääntymistä, koska ne omalta osaltaan luovat kannustinloukkuja ja sysäävät ihmisiä toimeentulotuen käyttäjiksi sekä jopa vaikeuttavat tuen maksamista. Näin tapahtuu, koska todellisen työnteon ja siitä saadun palkan sekä elämiseen tarvittavan tulon kokonaisuus on sumea ja usein riittämätön. Usein vähäisestäkin työstä maksettavan palkan saaminen työntekijän tilille kestää kohtuuttoman kauan. Ruoka- ja asumismenot ovat kuitenkin jokapäiväiset ja vakiot. Nollatuntisopimukset eivät takaa minkäänlaista turvaa ja ennakoitavuutta elämään. Ne perustuvat työmarkkinoille syntyneeseen käytäntöön, joka hyödyntää sitä, ettei laissa ole nimenomaan säädetty, mitä voidaan sopia työajasta.

Nollatuntisopimusten suhde työsopimuslaissa säädettyyn työsuhdeturvaan on varsin epäselvä. Nollatuntisopimuksella työskentelevät ovat osa-aikaisia työntekijöitä, joten työnantajilla on velvollisuus tarjota ilmaantuvaa lisätyötä ensisijaisesti heille ennen kuin lisärekrutointia tehdään, mutta käytännössä tämä lainkohta suojaa heikosti nollasopimuk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 30/2017 vp

sella työskenteleviä. Nollatuntityösopimuksella työskentelevä työntekijä on usein täysin työnantajan armoilla: jos olet työnantajan kanssa eri mieltä jostain asiasta, tunnit voivat loppua kokonaan; jos sairastut, työtunnit loppuvat kenties saman tien. Jotkut työnantajat pitävät useita nollatuntisopimuslaisia listoillaan ja tarjoavat työtä satunnaisesti, vaikka on osoitettavissa, että työntekijän tarve olisi kokoaikaista. Nollatuntisopimuksia käytetään siis myös puhtaasti työsuhdeturvan kiertämistarkoituksessa tilanteissa, joissa työnantajalla olisi työtä tarjolla säännöllisesti. Myös täyspäiväistä säännöllistä työtä tehdään nollatuntisopimuksilla.

Yhteenvetona voidaankin todeta, että nollatuntityösopimukset ovat käytännössä työsuh-teita ilman työsuhdeturvaa. Tällainen työntekijöiden hyväksikäyttö on lailla kiellettävä. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa kaikki olivat sitä mieltä, että ongelma on todellinen ja koskettaa erityisesti nuoria ja naisia. Ongelmat on kuvattu melko kattavasti valiokunnan mietintölausunnossa.

SDP, vasemmistoliitto ja kristilliset jättivät valiokunnan lausuntoon kuitenkin eriävän mielipiteen, sillä valiokunnan mietintöön ei ole selvästi kirjattu, että tarvitsemme selkeää lainsäädäntöä epäkohtien korjaamiseksi. Mietinnössä todetaan, että asioita pitää selvittää ja arvioida, mutta selvittäminen ja arvioiminen eivät enää riitä, nyt tarvitaan työntekijää suojelevaa lainsäädäntöä. Tästä ministeri Lindström on käsittäakseni samaa mieltä, ja oli-simme toivoneet, että myös valiokunnan mietinnössä olisi annettu selkeä tuki tälle asialle. Nyt mietinnössä moni asia jää auki ja lisäksi hyvät asiat kumotaan toteamalla, että työntekijän suostumuksella voi nollatuntityösopimuksia jatkossakin tehdä. Työntekijä suostuu, koska muuta työtä ei ole tarjolla. Lainsäädännön tulee aina olla heikomman puolella, ja tämä näkökulma jäi valiokunnan mietinnössä puutteelliseksi. Työelämän pelisääntöjen on koskettava kaikkia työntekijöitä ja kaikkea työtä. Ei voi olla työsuhteen muotoa, jota ei tunneta lainsäädännössä. Näin on kuitenkin nollatuntisopimusten kohdalla.

Arvoisa puhemies! Vastalauseessamme esitämme mallin, joka korjaa nämä nykytilan ongelmat. Esitämkin, että valiokunnan lausumaehdotusten sijasta hyväksytään tässä vastalauseessa olevat viisi lausumaehdotusta.

15.11 Lea Mäkipää ps: Arvoisa puhemies! Nollatyösopimusta ei ole määritelty siis lais-sa. Sopimuksella voidaan tarkoittaa laajasti erilaisia työaikaa koskevia sopimuksia, joille yhteistä on työaikaa ja työntekoa koskevien ehtojen väljyys ja joustavuus. Nollatyösopi-mukset, vuokratyö, TT-sopimus eli tarvittaessa töihin ovat kohtalaisen uusia ja nopeasti yleistyneitä ilmiöitä, jotka ovat nousseet voimakkaasti julkiseen keskusteluun, kuten yleensä käy uusille ilmiöille, jotka haastavat perinteisiä säädöksiä ja toimintatapoja. Koke-muspohjainen kansalaiskeskustelu ja vaikuttaminen onkin hyvä lähtökohta, kun syntynei-tä uusia toimintatapoja sovitetaan lainsäädäntöön.

Kansalaisaloitteen varsinaisena tavoitteena on nollatuntisopimusten kieltäminen työso-pimuslailla. Lisäksi aloitteessa ehdotetaan, että työaikalalla kiellettäisiin sellainen työnan-taja-aloitteinen osa-aikatyö, jonka säännöllinen työaika on alle 18 tuntia viikossa. Kielto koskisi myös kiinteään viikkotyöaikaan perustuvia osa-aikatöitä.

Niin sanotulla nollatuntisopimuksella työskenteli vuonna 2014 keskimäärin yli 80 000 suomalaista 15—64-vuotiaasta palkansaajaa. Tämä oli 4 prosenttia kaikista palkansaajista. Yleisimmät ammatit nollatuntisopimuksella työskentelevillä olivat ammattiluokituksen mukaan myyjä, hoivapalvelun tai terveydenhuollon työntekijä sekä palvelutyöntekijät.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 30/2017 vp

Toimialan palkansaajien määrään suhteutettuna nollatuntisopimus oli yleisin majoitus- ja ravitsemustoiminnan toimialalla.

Nollatuntisopimuksia on puolustettu työllisyyden ja työmarkkinoiden joustavuuden lisäämisen nimissä. Joihinkin elämäntilanteisiin tällaisella sopimuksella työskentely voi sopia, kuten esimerkiksi nuorelle opiskelijalle. Suuri osa nollatyösopimuksella työskentelevistä kuitenkin kokee asemansa monella tapaa huonoksi, kun ei ole mitään varmuutta edes lähitulevaisuuden tuloista, ja silti on oltava aina lyhyelläkin varoitusajalla käytettävissä työhön. Nollatuntisopimuksista riippuen työntekijän velvollisuus vastaanottaa työtä voi käytännössä olla laajempi kuin työnantajan velvollisuus tarjota työtä.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa, että eduskunta hylkää kansalaisaloitteeseen sisältyvät lakiehdotukset. Valiokunta jakaa kansalaisaloitteessa esitetyn huolen nollasopimuksilla työtä tekevien henkilöiden työsuhteen ehtojen ja toimeentulomahdollisuuksien turvaamisesta ja edellyttää, että hallitus arvioi työaikalain kokonaisuudistuksen valmistelun yhteydessä lisäsääntelyn tarpeen epäkohtien korjaamiseksi.

Vuonna 2011 työmarkkinajärjestöjen välillä solmitussa raamisopimuksessa sovittiin selvitettäväksi kolmikantaisesti niin sanottujen nollatyösopimusten epäsäännöllisiin työaikoihin liittyviä mahdollisia lainsäädännön muutostarpeita. Nollatuntisopimukseen liittyvien ongelmien ratkaisusta ei päästy entisen työministerin johdolla viime eduskuntakaudella yksimielisyyteen. Silloin asia ei siis edennyt. Nyt etenee yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriö on 15. marraskuuta 2011 asettanut työryhmän selvittämään nollatuntisopimusten pelisääntöjä. Työryhmän on määrä saada työnsä loppuun maaliskuun eli tämän kuun loppuun mennessä. Kansalaisaloitteen hylkääminen ei siis tarkoita sitä, että ongelmia ei ratkaistaisi, vaan niitä on alettu ratkomaan jo ennen kansalaisaloitteen saapumista eduskuntaan.

Arvoisa puhemies! Uskon, kun tämä työryhmä saa toimensa päätettyä, että ministeri Lindströmin johdolla saataisiin reilut pelisäännöt. Se on varmaan kaikkien etu tämän päivän Suomessa.

15.15 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Nollatyösopimuksella töitä tekevä ihminen on nyky-Suomessa lainsuojaton. Me tiedämme, että kun joskus aikanaan työteon normi oli kohtuullisesti kokopäiväinen ja vakituinen työsuhde, niin tästä maailmasta me olemme kulkeneet hyvin kauas. Ensin tulivat pätkätyöt, epätyypilliset työt, monenlaiset, ja sen jälkeen kun pätkätoihin ja määräaikaisiin työsuhteisiin löydettiin rajoitteita ja selvät pelisäännöt ja niistä alkoi kertyä eläke, lomat, sairauslommat ja niin edelleen, niin meidän työelämämme karkasi vuokratyömarkkinoille. Sen jälkeen kun vuokratyötä ruvettiin säätelemään sillä tavalla, että siitäkin pitää maksaa sama työehtosopimuksen mukainen palkka ja työstä kertyy eläke ja lomaedut, niin meille on syntynyt erilaisten pakkoyrittäjien ja itsensätyöllistäjien joukko, joka elää yrittäjyyden ja palkkatyön välimaastossa. Tämän lisäksi on syntynyt nollatuntisopimuslaisten joukko, joka usein keskusteluissa ikään kuin marginalisoidaan niin, että näitä töitähän on hyvin vähän. Mutta tosiasiallisesti nollatuntisopimuksilla tekee moninkertainen määrä ihmisiä töitä verrattuna vaikkapa vuokratyöhön, jonka ongelmista me puhumme yhteiskunnassa paljon enemmän. Sen vuoksi on välttämätöntä, että myös niin sanotuista nollatuntisopimuksista säädetään lailla.

Ja itse asiassa, kun tuossa aloitteessa halutaan kieltää nollatuntisopimukset ja se kielto on kytketty 18 tunnin työpäivään, niin minun mielestäni nollatuntisopimukset pitää kieltää mutta emme voi edellyttää, että minimityöaika on 18 tuntia, koska 0 tuntia työtä ei ole

Pöytäkirjan asiakohta PTK 30/2017 vp

työsopimus. Työsopimuksessa pitää määritellä työtunnit sillä tavalla, että ne lähtevät työnantajan ja työn tarpeesta. Jos on kyse kausiluonteisesta työstä, jos on kyse sesonkihuipusta, jos on kyse työpäivästä, jolloin on ruuhkahuippu, niin on ymmärrettävää, että silloin tarvitaan enemmän työntekijöitä ja työaika vaihtelee. Mutta se ei ole tarpeellista, että työaika vaihtelee 0:sta 40:een, vaan tätä vaihteluväliä voidaan supistaa sillä tavalla, että se tarjoaa sen joustavuuden, jota työnantaja tarvitsee, mutta samaan aikaan se suo työntekijälle turvaa. Sen vuoksi sosiaalidemokraatit ovat esittäneet sellaista mallia, jossa tämä vaihteluväli puristetaan pienemmäksi ja siinä on tietyt vakiintumissäännökset. Elikkä jos tekee tietyn ajan enemmän kuin tuo vaihteluväli on, niin sen jälkeen vaihteluväliä on syytä tarkistaa joko ylöspäin tai alaspäin riippuen siitä, mitkä työstä lähtevät tarpeet ovat. Tällä mallilla työntekijä voisi ennakoida hieman palkkapussiansa. Tällä mallilla olisi helpompi luoda sellainen sosiaaliturva, joka sopii yhteen myös vaihteluvälisille työsuhteille. Se myös poistaisi ne ongelmat, jotka liittyvät sairausajan palkkaan, vanhempainvapaisiin, äitiyslomiin ja jopa irtisanomiseen, koska nollatuntisopimuksissa usein ihmistä ei irtisanota, tunnit vain viedään nolnaan, ja tosiasiallisesti irtisanominen tapahtuu ilman sitä lain suoja, mikä meillä muissa työsuhteissa on.

Tässä sanottiin, että on hyvä, että on olemassa nämä työryhmät, jotka pohtivat nollatuntisopimusasioita. Itsekin olen sitä mieltä, että on hyvä, että ministeriö on asettanut nämä selvittävät työryhmät, ja jopa uskon, että siellä työttömyysturvasta tulee jonkinsorttisia ratkaisuja, koska siihen valiokuntakin otti selvemmin kantaa, että työttömyysturvaan liittyvät ongelmat on ratkaistava. Mutta sen sijaan siihen, miten työaika vakiintuu tai millä tavalla se työaika puristetaan ymmärrettävämmäksi, valiokunta ei ottanut selkeästi kantaa. Ja minun huoleni on se, että valiokunta linjauksellaan haluaa kytkeä tämän selvittelytyön työaikalainsäädännön uudistukseen. Toki nämä lait pitää synkronoida toistensa kanssa, mutta työaikalain toimeksianto on täysin toisenlainen — sinne ei ole kirjattu nollasopimusproblematiikkaa sisälle. Ja itse asiassa on iso riski, että ne työryhmät, jotka ministeriö on asettanut, ikään kuin valuvat työaika-työryhmän puolelle ja lopputulos venyy. Sen vuoksi olisin toivonut, että olisimme edellyttäneet, että nyt asetetut työryhmät nollatuntisopimusten ongelmien ratkaisemiseksi olisivat tuota tulosta jo tehneet. Työaikalaki on iso kokonaisuus, ja siellä tällainen, siinä mittakaavassa, sinänsä yksityiskohta saattaa herkästi hukkaa.

15.20 Maria Tolppanen sd: Arvoisa puhemies! Olen sitä mieltä, että nollatyösopimukset pitäisi ehdottomasti lailla kieltää. Nyt on niin, että ylipäätään työelämän lait on tehty heikkomman osapuolen eli työntekijöiden suojaksi, tehty sen takia, että saataisiin työelämään tietynlaista turvallisuutta ja ennakoitavuutta. Tämän nollatyösopimukset purkavat ja tulevat purkamaan. Nollatyösopimukset myös kasvattavat matalapalkkaisuutta vuositasolla, kasvattavat köyhyyttä vuositasolla, mikä tarkoittaa sitä, että palkanlisää täytyy yhä enenevässä määrin hakea sosiaalihuollolta, sosiaalipuolelta. Silloin me kaikki tulemme tietysti maksajiksi, ja tämä on ihan hyvä muistaa tässäkin asiassa.

Ministeri Lindström sanoi täällä, kun oli lähetekeskustelu, että jos meillä ei ole pelisääntöjä nollatyösopimuksissa, niin mahdollisesti siihen silloin tarvittaisiin, sillä tiedolla mikä hänellä on, laki, jonkinlainen lakimuutos. Olisi kauhean kiva tietää, mikä on se ministeri Lindströmin laki, mitä tässä täytyisi nytten tehdä, jotta nollatyösopimus saataisiin jollakin tavalla inhimilliseksi, jollei sitä nolaa kokonaan sieltä poisteta. Ja minä toivoisin, että voisitte viestiä ministerille, te jotka olette nollatyösopimuksen kannalla, että kannattaisi tutustua sellaiseen sopimukseen, jonka nimi on Yhtyneet-sopimus. Sitä käytetään yleensä free-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 30/2017 vp

lancetyössä, ja freelancetyö tarkoittaa sitä, että voi olla 1 tunti tai 2 tuntia tai 20 tuntia tai ei tänään yhtään tuntia, mutta se takaa sille työntekijälle tietynlaisen palkan ja palkkion, kessäloman ja sairausajan. Siinä on olemassa peräseinä. Kun meillä on keksitty jo sellainen työehtosopimus, niin sitä kannattaisi vilkaista, ettei tämän ihmeellisen nollan ympärille ryhdytä keksimään uutta pyörää. Ja edelleenkin sanon, että mikään työ ei ole nollan arvoista, kukaan työntekijä ei ole nollan arvoinen.

15.22 Katja Taimela sd: Arvoisa rouva puhemies! Nollatyösopimuksesta puhuttaessa täällä eduskunnassa mietityttää keskustelua kuunnellessa ja siihen osallistuessa, kuinka moni meistä edustajista tuntee henkilökohtaisesti ihmisiä, jotka tekevät töitä nollasopparilla ja vieläpä vastoin omaa tahtoaan. Luulen tietäväni, että me vähemmistö täällä salissa tunnemme. Jos saisin yksin päättää, yksikään ihminen ei joutuisi vastentahtoisesti tekemään työtä sopimuksella, joka ei käytännössä takaa yhtään työtuntia.

Nollatyösopimuksella työskentelevät erityisesti nuoret ja naiset. Tilastokeskuksen mukaan noin kolmannes nollasopimuslaisista haluaisi lisätunteja ja osa-aikaisesti työskentelevistä yli puolet. Jokainen meistä voi kohdallaan miettiä, mitä jatkuva epävarmuus ja epä-tietoisuus siitä, riittääkö palkka elämiseen, vaikuttaa jo pelkästään inhimillisen arjen toimintoihin saatikka lainan saamiseen, vuokra-asunnon saamiseen ja lasten päivähoidon järjestämiseen. Moni nollasopimuksella töitä tekevä joutuu turvautumaan myös toimeentulotukeen. Tämä ei voi olla tavoite meidän työelämässämme. Kukaan meistä ei varmastikaan ole estämässä opiskelijoiden tai esimerkiksi osa-aikaeläkeläisten mahdollisuutta hankkia itselleen lisäansiota, mutta keinojen, tapojen ja mahdollisuuksien pitää olla reiluja ja oikeudenmukaisia ja tarkemmalla lainsäädännöllä valmisteltuja. Työnantajille nollasoppari on ainakin lyhyellä aikavälillä varsin edullinen, sillä se siirtää suoraan yrittäjäriskiä työntekijän kontolle. Ei voi olla oikein, että työntekijällä on kaikki työsuhteeseen liittyvät velvollisuudet mutta ei mitään oikeuksia.

Arvoisa puhemies! On helppo kannattaa viittä lausumaehdotusta, jotka kuuluvat vastalauseeseen 1. Me tiedämme ongelmat — nyt ei enää riitä pelkästään työryhmätyö ja selvittäminen, nyt tarvitaan poliittista tahtoa. Lähtökohdan on oltava, että työ turvaa jokaiselle riittävän toimeentulon ja työlainsäädäntö turvaa jokaiselle työsuhteturvan.

15.24 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Olen sitä mieltä, että totta kai nollasopimukset voidaan lailla kieltää, enkä olisi siitä ollenkaan pahoillani, vaikka juuri niin on kuten minun mielestäni edustaja Filatov hyvin kuvasi, mikä on tämä tila ja ongelma ja nimenomaan, että tämä nolla ei voi olla mikään sopimus: Jos ei työpanosta osteta, niin silloin ei tavallaan voi syntyä työsuhdetta. On käytettävyyden suhde mutta ei erityistä työsuhdetta siinä vaiheessa. Jos ei toinen tarjoa työtä ja toinen tee vastikkeellista työtä, silloin mielestäni ei ole sopimusta työnteosta.

Tämä yrittäjävastuun jakaminen työntekijöille on tätä päivää tällä hetkellä niin vuokra-työntekijöitten osalta kuin monissa muissakin eri epämääräisissä, hämärän rajamailla olevissa työntekijän käytettävyyttä lisäävissä menetelmissä. Se, että työntekijä ottaa näin yrittäjävastuuta, asettaa myös yrittäjät eriarvoiseen asemaan. On paljon yrittäjiä, jotka käyttävät härskisti hyväkseen sitä mahdollisuutta, että sairastumisen osalta hyödynnetään tällä nollasopimuksella sitä joustonvaraa, että pidättäydytään sairausajan palkanmaksusta ja niin edelleen, ja heidän sanotaanko tuloksentelekokykynsä on parempi kuin niillä yrityksil-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 30/2017 vp

lä, joissa työskennellään joko osa-aikaisella tai kokoaikaisella työsopimuksella. Aivan eri asioista on siinä vaiheessa kysymys.

Mutta ennen kuin aika kerkii loppumaan, kannatan tässä Mäkisalo-Ropposen tekemiä lausumaehdotuksia.

15.27 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Koska se ei ole tässä keskustelussa tänään tullut vielä selkeästi esille, niin haluaisin lyhyesti perustella, miksi on päädytty näihin lausumiin, joissa sinällään ehdotetaan aika hankalaa tapaa ratkaista nollasopimuksia.

Tämä 18 tunnin rajoitushan ei käy siksi koska meillä on paljon sellaisia työsuhteita, joissa viikoittainen tosiasiallinen työn tarve on alle 18 tuntia. Esimerkkinä usein käytetään yökerhoa, joka on auki vain perjantaisin 8 tunnin ajan. Silloin ei ole mitään järkeä edellyttää, että työnantajan pitäisi palkata ihminen 18 tunniksi sillä viikolla. Sen takia valiokunta oli yksimielinen siitä, että kansalaisaloitetta sen ehdottamassa muodossa ei voida hyväksyä.

Täällä on myös esitetty kysymys, että miksi ei sitten kiellettäisi nollasopimuksia yksinkertaisesti, ja oletan, että tämä on asia, jota myös kansalaisaloitteen laatijat ovat aloitetta kirjoittaessaan pohtineet. No se isoin ongelmahan liittyy tietysti siihen, että sellainen kieltä olisi hyvin helppo kiertää. Se tarkoittaisi vain, että meille syntyisi valtava määrä sellaisia työsopimuksia, joissa taatuksi työajaksi määriteltäisiin yksi tunti viikossa. Se ei käytännössä millään lailla ratkaisisi sitä varsinaista ongelmaa, mikä näihin nollasoppareihin liittyy. Toinen siihen liittyvä ongelma on, että kaikki säännöllinenkään työ ei ole viikoittaista työtä. Esimerkiksi silloin kun nuorena äitinä aloitin valtuutetun urani, Tampereen valtuusto maksoi minulle lastenhoitoapua niiltä kokouspäiviltä, jolloinka ei ollut mahdollista järjestää lastenhoitoa muulla tavoin. Hoidon tarve oli säännöllinen ja oli ehdottomasti hoitajan etu, että myös työsuhde oli toistaiseksi voimassa oleva, mutta hoidon tarvetta ei ollut joka viikko, vaikka ne päivät olivatkin tiedossa kuukausia etukäteen.

Tämmöisiin tapauksiin toivon, että meillä on mahdollista jatkossakin löytää keinoja, ja siksi nämä lausumat lähtevät ratkaisemaan asiaa toisella tavalla.

15.29 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Toista kertaa käsittelemme nyt salissa tätä nollatyösopimusta, ja jälleen kerran korostuu se, että on suorastaan käsittämätöntä, että tällaisessa sivistysvaltiossa ja oikeusvaltiossa kuin Suomi on sitten tällainen harmaa alue, jolla työntekijää voidaan melkein orjana käyttää ilman minkäänlaista oikeusvalvontaa.

Valiokunnan mietinnössä hyvin todetaan, että nollasopimuksiin liittyvistä työoikeudellisista ongelmallisista piirteistä keskeisin onkin työnantajan mahdollisuus lopettaa työn tarjoaminen pysyvästi ilman erityistä normaaliin työsuhteeseen liittyvää päättämistointia.

Täällä joku kysyi, mahtaako kukaan tietää tai edustajista kukaan tuntea ihmistä, joka on tällaisen piirissä. No minä tunnen useitakin ja olen seurannut näitä nuoria, kuinka heillä on into ja halu päästä töihin ja tarttua tähän Suomen rakentamiseen, mutta sitten kun työt ovat sellaisia kuin ovat, niin käytännössä käy niin, että kun voi olla pitkiäkin jaksoja, ettei niitä töitä ole, mitä on luvattu, niin sitten vanhemmat maksavat omasta pussistaan sen kaiken, mitä siinä väliaikana tarvitaan siihen elämiseen, vuokraan ja muihin.

Kyllä on hienoa, että tämä asia on tässä nyt sillä tavalla tullut tietoisuuteen ja ministeri Lindström on luvannut täällä julkisesti, että hän hoitaa tämän asian, ja on asettanut siihen jo työryhmän sitä viemään eteenpäin. Kaikki odotamme ripeyttä tässä ja tuemme häntä kyllä kaikin tavoin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 30/2017 vp

15.30 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Ero mietinnön ja vastalauseen välillä on se, että tässä mietinnössä halutaan ainoastaan selvittää ja arvioida tilannetta mutta tässä vastalauseessa on selkeä malli siitä, mitkä asiat tulee korjata ja miten, jos haluamme taata ihmisille perusturvaa ja edes jonkinlaista ennakoitavuutta elämään.

Tässä vastalauseen mallissa ei kielletä työajan vaihtelua, jos se on kausivaihtelujen tai kysyntävaihtelun vuoksi välttämätöntä, mutta siinä puututaan ilmeisiin väärinkäytöksiin. Haluamme tuoda työvuoroihin ennakoitavuutta ja turvata sairausajan ja vanhempainvapaiden palkanmaksun sekä työttömyysturvan saannin silloinkin, kun työtunnit loppuvat tai ovat vähäisiä. Edellytämme, että jatkossa työsopimukseen kirjataan todellinen työaika. Työajan vaihteluväliä ei saa käyttää työntekijän irtisanomis-, lomauttamis- tai osa-aikaistamissuojan kiertämiseen. Sitten vielä lisäksi edellytämme yhteistoimintalakiin muutosta niin, että työnantajan pitää seurata niiden työntekijöiden määrää ja työsuhteiden perusteita, joilla on vaihteleva työaika, sekä antaa yt-menettelyllä kahdesti vuodessa selvitys, mikä verran vaihtelevan työajan työntekijöitä on ja millä perusteella. Tällä mallilla voitaisiin tosiaan näitä väärinkäytöksiä poistaa ja tilannetta korjata.

15.32 Kari Uotila vas: Arvoisa rouva puhemies! Tämän kansalaisaloitteen suurin merkitys on varmasti se, että se on nostanut laajaan poliittiseen keskusteluun sen käsittämättömän tilanteen, että meillä vuonna 2017 on tällaisia tilanteita ja sellaisia palkansaajaryhmiä, jotka joutuvat niin vaikeasta asemasta ponnistamaan, kun puhutaan epätyypillisestä työsuhteesta, puhutaan vuokratyöntekijöistä, puhutaan näistä tarvittaessa työhön kutsuttavista tai puhutaan nollasopimuksia tehneistä. Tulee väkisinkin mieleen — olen sen tässä salissa aiemminkin sanonut — kun Veikko Lavi lauloi aikanaan laulua Takarivin Taavista. Se laulu kertoi Kotkan satamasta, jossa olivat tarvittaessa töihin kutsuttavat odottamassa mahdollista keikkaa, ja Takarivin Taavi oli siellä takarivissä, ja hänelle ei koskaan se vuoro tullut, kun pomot aamulla valitsivat, ketkä pääsevät laivoja purkamaan tai lastaamaan. Kyllä se on käsittämätöntä, että vielä tänä päivänä samantyyppisiä ongelmia on ja että työntekijät, jotka pyrkivät oman työvoimansa myymään ja saamaan siitä kohtuullisen korvauksen ja saamaan siitä sen turvan, joka siihen pitäisi liittyä, joutuvat tällaisiin tilanteisiin. Sen vuoksi minä ymmärrän, että valiokunta on tarkkaan pohtinut tätä ja tullut siihen johtopäätökseen, että tätä nollasopimusta ei suorastaan voi lailla kieltää, mutta on kuitenkin antanut selkeät ohjeet jatkoontäin menolle. Tämä vastalause ja siinä olevat ponnet antavat sille selkeän tahtotilan, ja sen vuoksi on helppo tätä vastalauseita ja siihen sisältyviä ponsia myös kannattaa.

15.34 Maria Tolppanen sd: Arvoisa puhemies! Täytyy olla rohkeutta kieltää nollasopimukset, kerta kaikkiaan täytyy olla rohkeutta. Maailma on muuttunut, ja nyt kannattaa ottaa myöskin selvää vähän siitä. Meillä on todellakin olemassa näitä vuokratyöfirmoja ja myöskin näitä StaffPointeja ja vastaavia, joiden kautta saadaan työntekijä myöskin sinne yökerhoon neljäksi tunniksi yössä — ei sitä varten tarvita nollatyösopimusta. Tänä päivänä nämä vuokratyöfirmat muuten valvovat, että heidän kauttaan menneiden työntekijöiden kohdalla noudatetaan voimassa olevia sopimuksia. Heille ei tule sopimusten alle meneviä palkkoja, vaan siellä valvotaan myöskin näitä etuja. Teimme viime kaudella aika paljon töitä sen eteen, että saatiin jollekin mallille näitä vuokrafirma-asioitakin.

Tässä käytetään yhtenä perusteena sitten sitä, että on hyvä, että opiskelijoilla on työsopimus, kun opiskelijat opiskelevat, että opiskelijat voivat sitten työskennellä. Siihen ei tar-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 30/2017 vp

vita nollatyösopimusta. Siihen tarvitaan puhelin työnantajalle ja opiskelijalle. Siihen tarvitaan henkilökohtainen kontakti, että työnantaja tietää, kenelle soittaa silloin, kun tarvitsee, ja kysyy, voitko tulla. Sitten voi mahdollisesti sopia jo etukäteen, että tulen ensi keskiviikkona ja sitten tulen maanantaina. Siinä ei ole kysymys työsopimuksesta, opiskelijoiden kohdalla suurempi ongelma on se, että opiskelijoilla on tässä maassa palkkakatto, joka on hirvittävän pieni. Se on vähän yli 600 euroa kuukaudessa. Jos sen yli tienaa, niin sitten lähtevät opintososiaaliset edut, ja jos haluaa, että tienaa sen verran, että ei tarvitse opintososiaalisia etuja, niin ei ole mahdollista opiskella, koska silloin täytyy työskennellä täysiaikaisesti. Mutta että ihmeellistä pajunköyhtä syötetään nuorille, että tarvitaan nollasopimus, jotta voit tehdä töitä. Ei tarvita. Tarvitaan työsopimus, kun tehdään töitä, kun mennään työpaikkaan.

Ja sitten toivottavasti vielä jossain vaiheessa tämä salikin ymmärtää, että tarvitaan edelleenkin kolmikantaa ja tarvitaan myöskin työehtosopimuksia, jotta on yhteiset pelisäännöt.

15.36 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Omassakin lähipiirissäni on näitä nollasopimuksella työskenteleviä. Olen seurannut erästäkin nuorta miestä, joka odotti kaksi vuotta ennen kuin sai sitten vakipaikan. Oli tosi harmillista, että hän ei voinut koskaan tehdä mitään etukäteissuunnitelmia, kun odotti sitä puhelinsoittoa, niin että kyllä tässä ongelmia on ja suuria puutteita.

Mutta kuten edustaja Mäkipää tässä totesi, työryhmä on nyt nimetty selvittämään nämä ongelmakohdat ja ministeri Lindström on todennut, että näihin ilmeneviin puutteisiin puututaan ja sitten reilut pelisäännöt otetaan käyttöön. Edellisellä hallituskaudella asioista puhuttiin ja nyt kyllä näihin asioihin, jotka ovat ongelmia, tartutaan. Yleensä pitää sanoa, että kun kansalaisaloite tänne eduskuntaan tulee, niin aina kansalaisaloitteen takana on huoli, mikä täytyy ottaa vakavasti, kansalaisaloite käsitellä hyvin ja ottaa se signaali vakavasti. Vaikka se ei täällä läpi menisi, kuitenkin siitä varmaan sitten puhutaan ja ongelmiin tartutaan. Hyvä, että kansalaisaloitteita tehdään.

15.38 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Se on vielä todettava, että valiokunnassahan me kävimme tästä erittäin hyvän keskustelun ja kuulumme laajasti asiantuntijoita ja henki oli hyvä siellä ja pyrkimys oli yhteinen mutta sitten ihan loppusuoralla kävi ilmi se, että hallituspuolueiden edustajat eivät olleet valmiita viemään tätä esitystä lakiin asti. Laki on kuitenkin ainoa asia, joka voi tämän tilanteen todella korjata. Katsoimme, ettei mietintö riittävällä tarkkuudella kuvannut tarvittavia toimenpiteitä, ja lisäksi katsoimme, että mietinnön 5. lausuma käytännössä hyväksyy nykyisen nollatyösopimuksen tilan. Sen takia kristillisdemokraatitkin lähtivät tähän sosiaalidemokraattien tekemään vastalauseeseen mukaan, koska se on ainoa tapa oikeasti korjata tämä tilanne.

15.39 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Tässä puhuttiin hyvin kuvaavasti Takarivin Taavista, joka ikään kuin odotti sitä työtä mutta ei koskaan saanut ja oli tarjolla työvoimaksi mutta ei yltänyt työhön asti. Nykypäivänä itse asiassa näistä nollatuntisopimuksista on osittain tullut tämmöinen niin kuin puskuri, joka on täynnä takarivin taaveja tai eturivin etuja, ihan miten tahansa.

Haluan toistaa sen, mitä edustaja Paatero sanoi viime keskustelussa, koska mielestäni se oli hyvin kuvaava. Me puhumme usein, että työajan pitää joustaa, jotta meillä on enemmän työtä, ja kaikki työ on parempi, yksikin tunti työtä on parempi kuin ei työtä ollenkaan, mut-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 30/2017 vp

ta näihin nollatuntisopimuksiin, siihen, että se nolla on mahdollinen, liittyy se ongelma, että ne ikään kuin tekevät lupauksen työstä, joka ei sitten koskaan täyty. Kyse oli tuolloin nuoresta kesätyöntekijästä, joka sai kesätyöpaikan, mutta kun kesä oli sateinen, niin jäätelökioskissa ei sitten koskaan ollutkaan yhtään työtuntia. Silloin kun ihminen, nuori ihminen, sitoutuu nollatuntisopimukseen, niin hän ajattelee saavansa töitä ja hän ei välttämättä hae muuta työtä, koska hän kuvittelee, että hänellä on työsopimus, joka tarjoaa hänelle työtunteja. Sen vuoksi nollatuntisopimus voi olla jopa vähemmän työtä kuin se joskus hieman byrokraattisempi ja säädellymmmin tarjottu työsopimus, koska näihin yökerhon neljään tuntiin ja muihin voi tehdä sen neljän tunnin sopimuksen. Niihin ei tarvitse tehdä 0—40 tunnin sopimusta.

15.40 Katja Taimela sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä salissa on puhuttu paljon myös paikallisesta sopimisesta, varsinkin tämän vaalikauden aikana. Minä itse olen kokenut, että paikallinen sopiminen on lähes koko työelämän autuaaksi tekevä osan edustajista mielestä, kun on näitä keskusteluja täällä salissa kuunnellut. Minä koen, että nollatyösopimuksiin liittyvät ongelmat tekevät hankalaksi myös tämän paikallisen sopimisen edistämisen. Paikallinen sopiminen edellyttää sitä, että sopimusosapuolet olisivat edes suhteellisen tasa-arvoisessa asemassa keskenään, ja nollatyösopimuksella työskentelevä on todella harvoin sitä. Omia oikeuksiaan peräänkuuluttava työntekijä leimataan helposti vaikeaksi työntekijäksi, ja työtunnit tipahtavat ainakin sen jälkeen nolnaan. Tilannetta kärjistää entisestään se, että irtisanoutuessaan työntekijä voi saada TE-toimistosta karenssin, vaikka hänelle ei tarjottu työtunteja.

Sitten toisaalta pitää myös muistaa se, että niiden ihmisten kohdalla, jotka tekevät näillä nollatyösoppareilla töitä, on myös sellaisia tilanteita, että se firma, se yritys, johon he tekevät nollatyösopparilla työsopimuksen tai niin sanotun työsopimuksen, saattaa jopa kieltää sen, että he eivät saa ottaa mistään muusta firmasta tai muun työnantajan palveluksesta töitä. Tämä usein näissä keskusteluissa unohdetaan.

Mutta sitten, arvoisa rouva puhemies, ihan tähän loppuun, että kun puhutaan ihmisen perusturvasta ja toimeentulosta, on tärkeä lähteä siitä kaikista heikko-osaisimman näkökulmasta. Itse koen vahvasti, että työelämän reilut pelisäännöt kuuluvat olennaisena osana myös ihmisen perusturvaan.

15.42 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! On erityisen tärkeätä huomata, että kyllä tuossa kansalaisaloitteessa oli pohdittu tätä problematiikkaa, minkälaisissa muodoissaan näitä nollasopimuksia tulisi kieltää, ja ei se pitänyt mahdottomana alle 18 viikkotunnin työn tekemistä. Kyllä lakialoitteessa tuotiin selkeästi esille, että työntekijä omalla suostumuksellaan voi tehdä viikkotunteja vähemmän kuin 18 tuntia. Nimenomaan korostettiin, että opiskelijoille tämä on mahdollista, että he tekevät vähemmän kuin 18 tuntia viikossa.

Kansalaisaloitteessa korostettiin kuitenkin sitä, että työntekijä, joka perustellusta omasta syystä on ottanut alle 18 viikkotuntia sisältävän sopimuksen vastaan, voi jäljempänä ilmoittaa, että tämä sopimus purkautuu hänen kohdaltaan siltä osin, että kun lisätyötä tulee tarjolle, niin hän on siellä lisätyön tarjoamisvelvoitteen piirissä, jonka pitäisi sitoa työnantajia — joka valitettavasti työsopimuslain pykälänä on ollut toimimaton, ja sitä kautta usko siihen tällä hetkellä on melko heikko. Onneksi työtuomioistuimessa on nyt saatu myös sellaisia ratkaisuja, missä työnantajan on todettu syyllistyneen lisätyön tarjoamisvelvollisuuden rikkomukseen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 30/2017 vp

Mutta kyllä tuossa sopimuksessa ja kansalaisaloitteessa oli tämä alle 18 tuntia huomioitu. Sitä me emme tässä salissa voi ohittaa, etteikö näin olisi ollut myös aloitteen tekijöiden mielestä mahdollista, kunhan se vain on työntekijän omasta perustellusta syystä, on hän sitten eläkeläinen, perheellinen, opiskelija tai on joku muu sellainen syy, miksi hän haluaa oman elämäntilanteensa mukaan tehdä vain vähän tunteja viikossa. Mutta tämä problematiikka on juuri se, mitä tässä on kuvattu, että kun se nolla ei ole mitään.

Varmasti näissä kuulemisissa valiokunnassakin tuli esille se, että on kaupanalankin työntekijöitä, jotka haluavat pitää, vaikka viikossa ei olisikaan yhtään tunteja tai tunteja tulisi hyvin satunnaisesti, niin pidetään kuitenkin etuutena sitä, että ollaan niitten henkilökunta-alennusten piirissä. Toki se on pieni houkutin, mutta joka tapauksessa opiskelijoille joittenkin ketjujen osalta ne ovat kuitenkin oma apunsa arjen pyörittämiseen.

Mutta, kuten todettu, nämä sosiaalidemokraattien — vasemmistoliiton ja kristillisten siihen yhtyessä — lausumaehdotukset ovat erittäin perusteltuja ja hyvin rakennettuja ja niillä voidaan pystyä pureutumaan todella hyvin tähän erittäin huonoon asiaan, sillä olen edelleenkin sitä mieltä, että kyllä lainsäädännöllä voidaan kieltää nollasopimukset.

15.46 Maria Tolppanen sd: Arvoisa puhemies! Happamia, sanoi kettu pihlajanmarjoista. Kauas kauas on karannut tämän salin tietämys tämän päivän työelämästä ja tämän päivän ihmisten työelämästä. Vakavasti jopa vasemmistosta puhutaan, että työntekijä, joka ei halua ottaa, tai työntekijä, joka haluaa tehdä vähemmän, tai työntekijä, joka ei halua tehdä sitä työtä mitä on tarjottu. Ei se ole työntekijästä pääsääntöisesti kiinni, vaan se on kiinni työnantajasta. Se on kiinni siitä, mitä työtä on tarjolla ja kuinka paljon sitä työtä on tarjolla. Jos haluaa tehdä osapäivätyötä oman elämäntilanteensa takia, on hyvä hakeutua osapäivätyöhön, mutta siihen ei tarvita nollatyösopimusta. Sitä siihen ei tarvita. Siihen ei tarvita 18 tunnin aikarajoja. Täytyy muistaa, että silloin kun puhumme 18 tunnista, silloin me puhumme myöskin työssäoloehdosta. Se on paljon paljon isompi asia, jos me rupeamme tällaisia aikarajoja laittamaan. Ja jos me rupeamme kirjaamaan tällaisista minimityöaika laikiin ja kun tässä maassa näillä eväillä, mitä tällä hetkellä on, näistä tahtoo tulla niitä enemmistölakeja, niin silloin siitä 18 tunnista hyvin helposti ruvetaan vääntämään tällaisista yleistä systeemiä, jolla saadaan sitten ihmiset tekemään lyhyemmässä ajassa sama työmäärä, mikä aikaisemmin on ollut.

Ministerin lausumista, mitä hän sanoi täällä, muistuttaisin vielä, että hän totesi tässä salissa, että "jos meillä ei ole tällä hetkellä nollasopimuksissa pelisääntöjä" — "jos" meillä ei ole, kertokaa ihmeessä ministerille, että meillä ei ole — "niin minun on ainakaan tällä kokemuksella hyvin vaikea nähdä, miten niitä tulisi ilman lainsäädäntöä". Osaako mahdollisesti joku työ- ja tasa-arvovaliokunnan jäsenistä kertoa, mikä on se lainsäädäntö, mitä ministeri on tähän ajatellut, kun se ei ole ainakaan minulle nytten tässä salissa auennut, mikälaista lainsäädäntöä hän haluaisi tähän ajaa? Toivoisin todella, että kun tämä työryhmä jatkaa työskentelyään, siihen otettaisiin todellisia työelämän tuntijoita, jotka tuntevat sopimukset ja tietävät, mitä on elää alle sillä 18 tunnilla ja mitä on elää nollatyösopimuksella. Niitä ihmisiä valitettavasti on.

Nollan pahin puoli on se, että sillä pystytään myöskin siivoamaan ihminen pois työpaikalta. Sekin pitää paikkansa, mitä täällä sanottiin, että heistä tehdään vanhan sataman työntekijöitä, että sitten huudellaan töihin. Tähän tämä maailma on mennyt, myöskin tietenkin vuokrafirmissa ja muissa, että kuka milloinkin minnekin työhön osoitetaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 30/2017 vp

Työpaikoista on tässä maassa huutava pula. Hallitus on sanonut, että meillä on työllisyys parantunut, mutta ei se ole parantunut. Meillä on virallisesti 350 000 työtöntä. Oikea luku on yli 500 000, yli puoli miljoonaa, nimittäin työvoimapolitiittisissa toimenpiteissä olevat ihmiset eivät ole toistaiseksi voimassa olevassa, eivät edes määräaikaissä, eivät edes väliaikaissä, eivät edes osa-aikaissä työsuhteessa, vaan he ovat työvoimapolitiittisissa toimenpiteissä, ja he ovat silloin työttömiä ja he tulevat toimeen työttömyyspäivärahalla. Tämä on syytä muistaa.

Myöskin kun puhutaan tästä nollatyösopimuksesta, pitää muistaa se, että vaikka opiskelijat haluaisivat tehdä lyhyempää tai joku haluaisi tehdä lyhyempää työaika, niin suurimman osan täytyy tehdä kokoaikaista työtä, jotta pystyisi perheensä elättämään, ja suurin osa työmarkkinoilla olevista palkansaajista haluaa todellakin tehdä kokoaikaista työtä sen aikaa kun työelämässä on mukana.

15.50 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Tolppaselle täytyy sanoa, että en aio provosoitua, koska hän käyttää väärä sanoja ja väärä termejä. Puhuin siitä, että on työntekijöitä, jotka oman elämäntilanteensa vuoksi valitsevat lyhyemmän työajan. Ja todettakoon, että tämä 18 tunnin työraja tuki siitä, että se on työssäoloehdon raja, joka sitten mahdollistaa sen, että työntekijällä työttömyyden tullessa kohdalle on kuitenkin mahdollisuus olla sitten ansiosidonnaisen päivärahan piirissä, ja sitä kautta mahdollistaa jonkinlaisen turvan. Se oli tämä 18 tunnin raja.

On tärkeää, että me keskustelemme tässä salissa, mutta puhutaan sitten Takapenkin Taaveista tahi ei, niin tämä tilanne työmarkkinoilla tällä hetkellä vaatii kyllä vasemmistolaisia korjausliikkeitä.

15.51 Maria Tolppanen sd (vastauspuheenvuoro): On totta, että osa työntekijöistä ja osa ihmisistä haluaa tehdä lyhyempää työaika. Se on täysin selvä asia. Se sopii aina siihen kulloiseenkin elämäntilanteeseen, mikä on esimerkiksi silloin, kun on pieniä lapsia ja mahdollisesti perheessä joku sairastuu tai mahdollisesti opiskellaan tai jotain muuta. Se on täysin ymmärrettävää. Mutta se, tarvitaanko siihen todella nollatyösopimus, on se iso kysymys tässä näin, ja se on minusta sellainen, mitä meidän pitäisi pohtia ja saada viestitettyä työministerille, että nyt kannattaisi katsoa toisenlaisia ratkaisuja tähän asiaan, koska tämä nollatyösopimus tarkoittaa sitä, että kukaan ei voi valvoa — kun ei ole, mitä valvoa. Jos ei ole työtä, mitä tehdä, niin ei toimi työsuojelu, eivät toimi loma-ajat, eivät toimi palkat, eivät toimi sairausajan palkat, jos ei ole sitä pohjaa. Täytyy olla se pohja, ja nollatyösopimus ei tuo sopimusta, se ei tuo oikeaa työsuopimusta. Se ei tuo työtä, ja silloin varsinkin, jos sitä käytetään väärin, käytetään alistamaan [Puhemies koputtaa] sitä työntekijää, ollaan tosi huteralla pohjalla.

15.52 Tarja Filatov sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Tolppanen kysyi näistä työryhmistä, että tuliko se esiin valiokunnassa, ja nyt vastaan tavallaan siitä näkökulmasta.

Elikä toinen näistä työryhmistä käsittelee työttömyysturvaongelmia, ja minulla on se käsitys, että siinä on mahdollista löytää ihan kohtuulliset ratkaisut ja tuo työryhmytyö oli pitkällä. Toinen sen sijaan lähtee siitä, että mahdollisia lainsäädännön muutostarpeita arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota sopimussuhteen kummankin osapuolen oikeuksien ja velvollisuuksien tasapainoon sekä selvyyteen sovellettavista pelisäännöistä. Tämän työ-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 30/2017 vp

ryhmän tarkoitus on etsiä sitä tasapainoa, että työntekijälläkin olisi jotakin kohtuutta, ja ajatus siellä taustalla liittyy esimerkiksi irtisanomiseen ja sairausajan palkkaan ja tämän-tyyppisiin asioihin. Mutta tässä työryhmän toimeksiannossa sanotaan, että mikäli työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö nollatyösopimuksia koskevasta kansalaisaloitteesta valmistuu työryhmän työn aikana, mietinnön sisältö tulee ottaa valmistelussa huomioon, ja se ongelma on se, että meillä olisi ollut tuhannen taalan paikka ohjeistaa tätä työryhmää nyt eduskunnasta käsin, mutta valiokunta jätti sen käyttämättä.

15.54 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Ymmärrän hyvin, että kun kansalaisaloitteessa puhutaan nollatuntisopimuksesta ja sen kieltämisestä, niin eihän kenellekään työntekijälle varmasti ole tavoite, että pitkällä tähtäimellä ollaan tämän-tyyppisessä työsuhteessa. Totta kai on myös osa opiskelijoita ja muita, jotka pitävät tätä itse asiassa hyvänä, mutta ajattelen itse pohjimmitani niin, että jos me lähdemme kieltämään tämän nollatuntisopimuksen ja tällaiset joustot työmarkkinoilla, niin vaikka siinä ehkä joku työntekijä saattaisikin saavuttaa jotain etua, niin paljon suurempi on se haitta, jos meillä poistuu tavallaan työmarkkinoilta työn tarjontaa. Moni yrittäjä lähtee siitä, että otetaan ehkä tämmöisellä joustavalla sopimuksella sisään ja sitten se työsopimuksen luonne muuttuu. [Jari Myllykosken välihuuto] Itselläkin on siitä kokemusta aika paljonkin. Lähipiirissä yrittäjät ovat tulleet sanomaan, että heillä on monta tullut tällaisella sopimuksella sisään ja sitten nämä on vakinaistettu niin, että he tekevät täyttä tuntia. Minusta kannattaa tällä tavalla säilyttää työmarkkinoilla joustavuudet.

Meillä on ehkä enemmänkin keskusteltu siitä, että suomalaiset työmarkkinat ovat ehkä vertailussakin Euroopan jäykimmät, ja siinä mielessä minusta tämä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan vastaus siitä, että esitetään, että tämä kansalaisaloite hylättäisiin, ja sitten nämä valiokunnan lausumaehdotukset tässä ovat aika hyviä. Minusta varsinkin hyvä on täällä tämä kohta 5, jossa todetaan, että [Jari Myllykoski: Se on se kaikkein karmein!] sääntelyllä ei tule, jos tulevaisuudessa lähdetään tekemään sääntelyä, estää vaihtelevan työajan sopimuksen tekemistä sellaisessa työssä, jossa työvoiman tarve vaihtelee ennakoimattomasti, ja silloin, kun se on molempien osapuolten työsopimuksessa ilmenevän tahdon mukaista. [Maria Tolppanen: Orjasopimus!]

15.56 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Kaikki myöntävät ongelmat, mutta halutaanko niitä oikeasti korjata, niin se on sitten toinen asia.

Ministeri Lindströmin ja hänen perustamansa työryhmän tukemiseksi olisi ollut erityisen hyvä, että valiokunnan mietintö olisi ottanut voimakkaamman kannan tähän asiaan. Nyt tässä valiokunnan mietinnön 5. lausumassa kumotaan itse asiassa kaikki mietinnössä aiemmin esille nostetut korjausehdotukset ja asiat, ja tätähän eivät nimenomaan sitten vastalauseen laatijat voineet millään hyväksyä, koska tässä 5. lausumassa sanotaan, että nykyinen käytäntö olisi mahdollinen jatkossakin, jos molemmat osapuolet sopivat niin. Täsähän tämä nyt on, se ongelma, että työntekijä suostuu tekemään tämmöisen sopimuksen, jos ei muuta ole tarjolla, eliikkä tähän tämä ongelma itse asiassa kulminoituu.

Lainsäädännön on turvattava aina heikommassa asemassa olevan oikeudet eli tässä tapauksessa työntekijän oikeudet. Nyt nollatuntisopimuslaisilla ei ole oikeusturvaa, ja nämä sopimukset ovat siis työsuhteita ilman työsuhteturvaa. [Maria Tolppanen: Ja karenssi tulee, jos ei ole!]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 30/2017 vp

15.57 Kari Uotila vas: Arvoisa puhemies! Jotta ei jäisi epäselvyyttä — koska viittasin aiemmassa puheenvuorossa siihen, että ymmärrän sen, että valiokunta ja myöskään oppositio valiokunnassa eivät ole nähneet mahdollisuutta edetä suoraan sillä tavalla kuin kansalaisaloite esittää — niin siitä olen samaa mieltä, mutta olen myös sitä mieltä, että eihän se mikään sopimus ole eikä se ole missään nimessä hyväksyttävä tilanne, että tarjotaan nollaa. Jos työnantajapuoli haluaa lisää joustavuutta ja haluaa mennä nolasta vielä pidemmälle, niin kyllä se joustavuus jo aika suurta on, jos työnantaja pystyy valitsemaan, että annanko työtä nollan tai annanko yhden tunnin tai annanko kaksi tuntia. Kyllä joustavuuden vaatimuksellakin pitäisi jonkinlaiset rajat olla suomalaisessa työelämässä, myös työnantajien puolelta.

15.58 Lea Mäkipää ps: Arvoisa puhemies! Kun olen kuunnellut näitä keskusteluja, olen sitä mieltä, että kenenkään ei kovin kovasti kannata hehkuttaa näistä asioista. Jokaisella olisi ollut tekemisen aika ja paikka.

Mutta on hyvä käydä tämmöistä rakentavaa keskustelua, ja kun tiedetään, että vuonna 2014:kin oli jo yli 80 000 nollatyösopimusta, niin miksei silloin puututtu asiaan ja tehty tämmöisiä toimia, kuten täällä nyt on sanottu? Olen edelleen sitä mieltä, että nämäkin asiat tehdään työmarkkinajärjestöjen kanssa, niin kuin jokainen tietää. Minä en ole työsopimus- ja näihin asioihin kovin perehtynyt, mutta ymmärrän sen, että kukaan ei elä sillä yhdellä tai kahdella tunnilla viikossa. Mutta niin kuin tässä kansalaisaloitteessa sanotaan, että työaikailla kiellettäisiin sellainen työnantaja-aloitteinen osa-aikatyö, joka on alle 18 tuntia, niin kyllä tässä sitten, kun tätä... — Tai tänne ei ole mitään paperia tuotukaan, että se tulee aikansa, että se pitää yhdessä työnantaja- ja työntekijäpuolen kanssa sopia ja siitä lähteä. Ja hyvät työnantajat, varsinkin pienet yritykset, varmasti sopivat työntekijänsä kanssa, mikä mahdollisesti sopii juuri siihen tilanteeseen, että onko se esimerkiksi 5 tai 10 tuntia viikossa. Täällä ei kovin kannata nyt hirveästi hakata puuta mihinkään, ei tässä ole päästy ennemmin yhtään mihinkään. Mutta nyt ainakin näyttää, että olisi semmoista orastavaa tahtoa, että haluttaisiin päästä tässä nollatuntisopimuksessa eteenpäin, ja uskon kyllä, että kun tässä aikaa kuluu, niin päästään ainakin parempaan ratkaisuun kuin tähän saakka on ollut. Se on meidän kaikkien etu, niin työnantajien kuin työntekijöiden etu.

16.00 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Koetan aina pidättäytyä historian tähän päivään vetämisestä, mutta kyllä viime kaudella todellakin yritettiin, tehtiin edustaja Jukka Kärnän kanssa juuri tämmöinen vastaava lakialoite, ja mikä ilahduttavinta, sen allekirjoittajina olivat puolueen puheenjohtaja perussuomalaisista, Timo Soini, ja nykyinen ministeri Jari Lindström. Siinä mielessä uskonkin, että ministerillä on ollut aitoa tahtoa — kun on näihin talkoisiin lähtenyt — siihen, että jotakin tapahtuu.

Ja niin kuin tässä valiokunnan puheenjohtaja sanoi, ehkä siellä työttömyysturvan puolella tulee, toivottavasti, sellaisia inhimillisiä askeleita, tämmöisiä, ettei ihmiselle, jolleka ei ole tarjottu töitä todellakaan ja joka irtisanoutuu siitä työsuhteesta, tule kohtuutonta seuraamusta eli monien viikkojen karenssia siitä, että hän on irrottautunut sellaisesta työsuhteesta, jossa ei ole ollut työtä.

Tässä kun perättiin sitä, että Suomesta puuttuu töitä, niin moralisoimatta nyt niitä henkilöitä, jotka tekevät ylityötä, koska he yleensä ovat nuoria asuntovelkaisia ihmisiä, erään laskelman mukaan, mikä uutisoitiin eilispäivänä, Suomessa tehdään tällä hetkellä ylitöitä sen verran, että se vastaa 300 000 ihmisen kokoaikaista työtä. [Eduskunnasta: Juuri näin!]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 30/2017 vp

Samoiten täytyy sanoa, että jos me näitä kaikkia rupeamme pohtimaan, niin kyllä meillä tässä salissa tuumaustaukoja riittää.

Mutta tähän nollasopimukseen vielä se, että kun meillä on tälläkin hetkellä yrityksiä, missä ihmiset tekevät 37,5-tuntista työviikkoa jo kolmatta vuotta ja ovat nollasopimuksella, niin eihän tässä ole mitään järkeä. Siinä vaiheessa nollasopimus pitää kieltää.

16.02 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Olen sitäkin mieltä kyllä, että jos sitten tehdään tällainen nollasopimus — sehän ei nimittäin missään tapauksessa tarkoita sitä, että aina olisi nolla, vaan se vaihtelee sitten — niin meillä on paljon aloja, joissa saattaa olla niin, että on joinakin viikkoina töitä, toisina viikkoina ei, ja silleen se sopii oikein hyvin. Sen takia tämä idea siitä, niin kuin tässä kansalaisaloitteessa on, että pitäisi olla vähintään 18 tuntia viikossa, on minusta nyt aivan kohtuuton.

Mutta jos tehdään tällainen sopimus, työnantajan aloitteesta tai yhdessä ne työsopimukset tehdään, niin kyllä silloin pitää olla reilut pelisäännöt molemmiin puolin. Minusta silloin työntekijällä pitää olla oikeus pitää rinnalla toista työsopimusta ja lähteä ilman mitään irtisanomisaikaa pois semmoisesta sopimuksesta, jossa ei tarjota tunteja. Myös pitää säännöksiä jotenkin muuttaa niin, ettei siitä karenssiakaan tule. Minä olen sitä mieltä, että reilu peli, mutta joustavuus siihen, koska se kuitenkin on niin, että tosiasiaa, kun ajatellaan pieniä yrityksiä, niin ei niillä ole tarjota puolipäiväisesti välttämättä kerralla — tämä 18 tuntiahan tarkoittaisi lähes puolipäiväistä. On hyvä, että on mekanismeja, joilla voidaan ottaa henkilöitä sisään ja saadaan pikkuhiljaa sitä kautta, kun saadaan lisää tekijöitä, myös myyntiä kasvatettua ja työtä lisää, ja heistä voi tulla kokoaikaisia.

Varmaan tähän pitää miettiä pelisääntöjä. Mutta pelisäännöt eivät voi olla sellaisia, että kielletään tämäntyyppiset joustavat käytännöt, vaan mieluummin niin, että katsotaan, että siellä kohtuullisesti toteutuvat sitten myös sen työntekijän oikeudet, että se ei joudu tämän vangiksi missään tapauksessa eikä kärsimään kohtuuttomasti tällaisesta sopimuksesta.

Mutta kuten edellä totesin, minusta tämä valiokunnan esitys siitä, että tämä kansalaisaloite hylätään, on hyvä.

16.04 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Viime eduskuntakaudella todellakin tehtiin laaja työoikeudellinen selvitys siitä, mitä nämä nollatuntisopimukset ovat ja mitä ongelmia niihin liittyy. Se oli itse asiassa ensimmäinen kunnon selvitys, koska tämä ilmiökin on suhteellisen uusi suomalaisessa yhteiskunnassa. Joustavia työaikoja meillä on aina ollut, ja se ei ole mikään uusi ilmiö. Mutta se, että mennään nollasta neljäänkymmeneen, on kohtuullisen uusi ilmiö.

Itse asiassa tämä nolla on se ongelma. Edustaja Lohi puhuu kauniisti siitä, miten työstä lähtee tarve, jolloin työaika vaihtelee. Mutta silloin kun meillä on tiedossa, että meillä on hyvin paljon sellaisia yrityksiä, joissa tosiasiallisesti tehdään kokoaikatyötä, on tehty sitä pitkään, on tehty sitä hyvin säännöllisesti, ja sitten ykskaks yllättäen tunnit menevät siihen nollaan, joka on se dramaattinen ratkaisu, silloin ihminen itse asiassa saattaa tulla irtisanotuksi tai sitten voi olla, että naama ei miellytä ja työnantaja ajattelee, että pistetäänpä tyyppi vähäksi aikaa jäähyille, niin ehkä seuraavalla hetkellä sitten on vähän joustavampi ja miellyttävämpi. Ja sen vuoksi tuo nolla on se ongelma.

Se nolla pitäisi kieltää, ei joustava työaika. Ja nolla tuntia voi olla viikossa, kunhan kuu-kauden sisällä on jonkun verran työtunteja. Elikä voidaan lähteä pidemmistä aikajaksois-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 30/2017 vp

ta, jolloin työaika joustaa. Ja meillä on jo tällaisia sopimuksia. Esimerkiksi PAMin sopimukset ovat hyvin pitkäaikaisia ja hyvin joustavia, mutta sekään ei tunnu riittävän. Silloin on pakko sanoa, että tässä on myös ilmeisen väärinkäytöksen mahdollisuus, ja se pitäisi pystyä kieltämään sekä löytämään ratkaisu näihin ongelmakohtiin, mitkä liittyvät sitten niihin etuuksiin, joita työntekijä saa työperäisesti, jos hän on sairausvapaalla tai vanhempainvapaalla tai vastaavalla.

16.06 Maria Tolppanen sd: Arvoisa puhemies! Vielä lisäisin tuohon äskeiseen edustaja Lohelle, että se, mikä on ikävää tässä nollassa — jos siinä on se nolla olemassa — on se, että se mahdollistaa esimerkiksi sen, että jos lapsi sairastuu, tulee vaikka tuhkarokko, ja äiti soittaa sitten, että en voi tulla töihin nytten, koska lapsi tuli sairaaksi, niin jos hänellä on nollatyösopimus, niin työnantaja voi siitä hetkestä ilmoittaa, että no, eipä hätää, ei minulla olekaan sinulle tänään töitä, jolloinka sitten hoidetaan sitä sairasta lasta ilman palkkaa. Tai jos henkilö sairastuu itse, niin sitten ei ole sitä sopimusta, kun se ei velvoita. Se ei velvoita, että pitää sen mukaan maksaa, mitä aikaisemmin on ollut, koska se nolla on koko ajan käytössä, ja se on tässä se ongelma. On varmasti ollut varsinkin näitä, jotka ovat olleet vuokratfirmojen kautta, ovat tehneet tunnin tai kaksi tuntia töitä, sitten sitä on lisätty kolmeen tuntiin ja näin, ja sitten on tullut se kokoaikainen työ. Mutta se on oleellista, että se ei saisi päästä käymään siellä nollassa. Se on kaikkien etu. Ja tuo 18 tuntia: siitä on sen verran puhuttu täällä, että ehkäpä sekin on semmoinen, että jossakin vaiheessa pitäisi vähän katsoa, voisiko se jollakin tavalla liikkua ja joustaa, jotta työssäoloehto sitten... — Mutta näihin asioihin ei kannata nytten tässä mennä, nyt puhutaan tästä nollasta. Paljon on korjattavaa työlainsäädännössä, mutta pysytään siinä, että saataisiin nolla pois.

16.07 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Ymmärrän sen, että joukossa saattaa olla työnantajia, jotka tietyllä tavalla käyttävät väärin olemassa olevia säännöksiä. Mutta samalla on hyvä muistaa, että aivan valtaosa työnantajista ja yrittäjistä kokee tosiasiaissa, että he ovat aivan samalla puolella pöytää kuin työntekijät. He ovat samaa joukkoa, ja sen yrityksen tärkein voimavara on nimenomaan se henkilöstö ja sen osaaminen. Monella yrityksellä itse asiassa onkin tänä päivänä se tilanne, että heillä on pulaa osaavasta työvoimasta eikä niinkään ole tahtotila, että miten saataisiin vähennettyä niitä työtunteja, vaan miten saataisiin osaavaa työvoimaa, joka tulisi tekemään sitä työtä.

Sekin pitää muistaa, että eihän kenenkään työntekijän ole pakko lähteä tällaiseen sopimukseen mukaan. Työsopimus on molempien osapuolten tekemä sopimus, ja on toisaalta eri asia saattaa meidän sosiaaliturvajärjestelmä sen tyypiseksi, että se huomioi kaikenlaiset joustavat työelämän tilanteet, kuin lähteä kieltämään joustavia sopimuksia. Se olisi aika outoa, että otettaisiin töihin tunniksi tai kahdeksi, jos ei töitä ole. Kyllä minun mielestäni me tarvitsemme joustavia elementtejä, me tarvitsemme paikallista sopimista työelämään nykyistä enemmän, mutta pitää olla reilut pelisäännöt molemmiin puoliin, niin että työntekijät voivat myös vapaammin sitten toimia. Jos heille ei niitä tunteja tule, niin otetaan rinnalle toista työtä ja sitä ei voida silloin kieltää, tai voidaan vaihtaa välittömästi työpaikkaa, jos ei kerta niitä tunteja tule. Mutta oleellista on muistaa, että lähes kaikki työnantajat kuitenkin tänä päivänä kamppailevat osaavan työvoiman saamisesta ja arvostavat työvoimaa. Joukkoon mahtuu pieni osa semmoisia, jotka eivät näin toimi, ja ei pelkästään heidän takiansa kannata kangistaa meidän systeemiä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 30/2017 vp

16.09 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Koska meillä on niitä työnantajia, jotka toimivat väärin — onneksi, olen samaa mieltä, vähemmistönä he ovat — joka tapauksessa lainsäädännön on turvattava heikomman oikeudet. Ja kyllä itse asiassa valiokunnan kuulemisissakin ja tämän prosessin aikana, kun tätä kansalaisaloitetta, nimiä, on kerätty, aika usein on kuultu väärinkäytöksistä myöskin työnantajien toimesta. Esimerkiksi näistä, mistä edustaja Filatovkin sanoi, että jos olet työnantajan kanssa eri mieltä ja sitä ennen oli ihan paljonkin työtunteja, niin sitten yhtäkkiä työtunnit loppuvat. Tai jos sairastut, työtunnit saattavat loppua saman tien ja sen koommin ei enää tulekaan työtunteja.

Kyllä se näinkin on, että joillakin työnantajilla on useita nollatuntisopimuslaisia listoillaan ja ne tarjoavat sitten aina muutamia tunteja vähän niin kuin sen mukaan, milloin mitään tuntuu, vaikka on osoitettavissa, että olisi kokoaikaisen työntekijän tarve siellä työpaikalla. Voidaankin oikeastaan sanoa, asiantuntijatkin meille kertoivat tuolla valiokunnassa, että nollatuntisopimuksia käytetään myös puhtaasti työsuhdeturvan kiertämistarkoituksessa. Eli ei haluta ottaa kokopäiväisiä työntekijöitä, vaan työnantaja ajattelee, että hän pääsee helpommalla ja pääsee kiertämään näitä omia velvoitteitaan, kun käyttää näitä nollatuntisopimuslaisia.

16.11 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Kun tässä keskusteltiin siitä, että onko pakko ottaa tällaista työsuhdetta vastaan, niin itse asiassa on — työttömyysturvan menettämisen uhalla. Jos on osa-aikatyö, jossa on vakiintunut osa-aikainen työaika, niin silloin meillä työttömyysturvalainsäädännössä on säännökset, jotka kertovat sen, että jos työstä saatu palkka jää pienemmäksi kuin mitä työttömyysturva on, niin tällaisesta työstä on mahdollisuus kieltäytyä. Samalla tavalla on tiettyjä perusteita, jolloin työstä voi irtisanoutua ilman että siitä seuraa karenssi. Mutta nollatuntisopimusten ongelma on se, että ne tulkitaan työsuhteeksi, vakituiseksi voimassa olevaksi työsuhteeksi, ja silloin jos esimerkiksi irtisanoutuu tällaisesta työstä, vaikka tunteja on nolla, saattaa menettää työttömyysturvansa samalla tavalla kuin jos irtisanoutuisi työtehtävästä, joka on kahdeksan tuntia päivässä ja viitenä päivänä viikossa. Tämä on se problematiikka. Tällä hetkellä meidän lainsäädäntö itse asiassa pakottaa enemmän tämän tyyppisiin työsuhteisiin kuin vaikkapa osa-aikaiseen työsuhteeseen, ja siksi tarvitaan lainsäädännön uudistamista.

16.12 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Minusta tässä edustaja Filatov käytti hyvän puheenvuoron siitä, että tähän liittyy ongelmia. Mutta ne ongelmathan eivät olekaan siinä, että meillä on tämmöisiä nollatuntisopimuksia, vaan siinä, että meidän työttömyysturva- ja sosiaaliturvajärjestelmä ei ole yhteensovitettu tämän kanssa. Minusta se oikea johtopäätös on se, että emme kiellä tämän tyyppisiä sopimuksia, niin kuin nyt valiokunta esittääkin, vaan teemme muutoksia muuhun lainsäädäntöön — työttömyysturva-, sosiaaliturvalainsäädäntöön — jotta se pystyisi joustavammin ottamaan huomioon tämän, että jos on tämän tyyppinen sopimus, niin ei joutuisi sen kanssa ahdinkoon. Mikäänhan ei estä, jos tämän tyyppinen sopimus on, että samaan aikaan hakee erityyppistä työtä myös. Minusta kuitenkin tässä salissa kaikista tärkein ja hallituksen tärkein tehtävä tulevien kahden vuoden aikana on se, että me saamme voimistettua entisestään talouden myönteistä kehitystä, niin että Suomeen syntyy uusia työpaikkoja. Silloin kun on työvoimasta kysyntää, kyllä silloin kilpaillaan myös siinä, kuka pystyy tarjoamaan parhaat työehdot. Tämä minusta on kaikista paras tae työttömyyteen. Ei se, että aletaan tekemään niin paljon rajoja sinne työsuhteeseen, että kukaan ei uskalla palkata ketään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 30/2017 vp

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.